

III. International Mediterranean Forest and Environment Symposium

GÜMÜŞHANE İLİNİN EKOTURİZM POTANSİYELİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Nuray Kahyaoğlu¹, Engin Güvendi¹, Selim Karahan¹ ve Murat Han Ertuğrul¹*

¹Gümüşhane Üniversitesi, Kürtün MYO, Ormanlık Bölümü, Gümüşhane, Türkiye

*Sorumlu yazar: nkahyaoğlu@gumushane.edu.tr

ÖZET

Turizme erken açılmış bazı kıyı bölgelerimiz hariç, henüz Türkiye'nin pek çok bölgesinde doğa bozulmamış ve bakirdir. Dolayısıyla ülkemiz, özellikle endemik türler açısından dünyada eşine az rastlanır bir zenginliğe sahiptir. Buna sosyo-kültürel değerler de eklenince, Türkiye ekoturizm konusunda oldukça yüksek bir potansiyele sahip olmaktadır. İnsanoğlu olarak bu potansiyeli değerlendirip geliştirmek hepimizin sorumluluğudur. Ülkemizde turizm aktivitelerinin neden olduğu tahribattan ilk etkilenen çoğunlukla bakir doğal çevredir. Sürdürülebilir turizm anlayışının bir türlü hakim olamadığı ülkemizde turizmden milyonlarca dolar gelir elde edilemeyen doğal kaynaklarımızı maalesef hiç acımadan tüketiyoruz. Oysa turizmi doğal çevreye zarar vermeden de icra edilemenin yolları vardır. Örneğin, bizim gibi turizm ekonomisini kitlesel turizm üzerine kurmuş ülkelerin yeni arayışlara yöneldiği bir dönemde, ekoturizm ciddi bir alternatif olabilir. Çünkü ülkemiz zengin coğrafyası ile doğa turizmi türleri açısından büyük bir kapasiteye sahiptir. Doğaya dayalı turizm olarak tarif edilen, çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözetilen, doğal alanlara karşı duyarlı bir seyahat ve konaklama biçimi olan ve genellikle küçük gruplar halinde yapılan ekoturizm açısından Gümüşhane ilinin zengin bir potansiyele sahip olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada, Gümüşhane ilinde uygulanan ve uygulanması mümkün olan ekoturizm faaliyet türleri belirlenerek değerlendirilmiş ve mevcut ekoturizm potansiyelinin nasıl geliştirilebileceğine yönelik önerilerde bulunulmaya çalışılmıştır. Yapılan değerlendirmeler neticesinde, Gümüşhane ilinin doğası ve iklim özellikleri nedeniyle kış turizmine, mağara turizmine, yayla turizmine uygun olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, özel ilgilere hitap eden foto safari etkinlikleri, rafting, dağ bisikletçiliği, kamping, yaban hayatı, yürüyüş (trekking) vb. faaliyetlerin yapılabileceği alanlara sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, kültür turizmi ve inanç turizmine uygun doğal ortamlara sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm, Gümüşhane, Sürdürülebilir Turizm

EVALUATION OF GÜMÜŞHANE IN TERMS OF ECOTOURISM POTENTIAL

ABSTRACT

In many regions of Turkey, the nature is pristine and virgin, except for some coastal areas that have been opened early to tourism. Therefore, our country has a rare wealth in the world, especially in terms of endemic species. When socio-cultural values are added, Turkey has a very high potential for ecotourism. As human beings, it is our responsibility to assess and improve this potential. The first affected by the destruction caused by tourism activities in our country is mostly virgin natural environment. The understanding of sustainable tourism is a kind of a way to get millions of dollars of income from tourism in our country, unfortunately, we consume our natural resources without pity. However, there are ways of performing tourism without damaging the natural environment. For example, ecotourism can be a serious alternative in a period where the countries that have established the tourism economy like us on mass tourism are turnene to new quests. Because our country has a great capacity in terms of its rich geography and nature tourism species. Gümüşhane province is considered to have a rich potential in terms of ecotourism, which is described as nature-based tourism, which protects the environment and protects the welfare of the local people, which is a sensitive form of travel and accommodation against natural areas, and which is usually carried out in small groups. In this research, the types of ecotourism activities that are applied and possible to be applied in Gümüşhane province were determined and evaluated and suggestions were made about how to develop the potential of ecotourism. Due to the nature and climate characteristics of Gümüşhane province, it was determined that it is suitable for winter tourism, cave tourism, Highland tourism. Also, photo safari events that appeal to special interests include rafting, mountain biking, camping, wildlife, hiking (trekking), etc. it has emerged that it has areas where activities can be carried out. In addition, it has been concluded that it has natural environments suitable for cultural tourism and faith tourism.

Keywords: Ecotourism, Gümüşhane, Sustainable Tourism

1. GİRİŞ

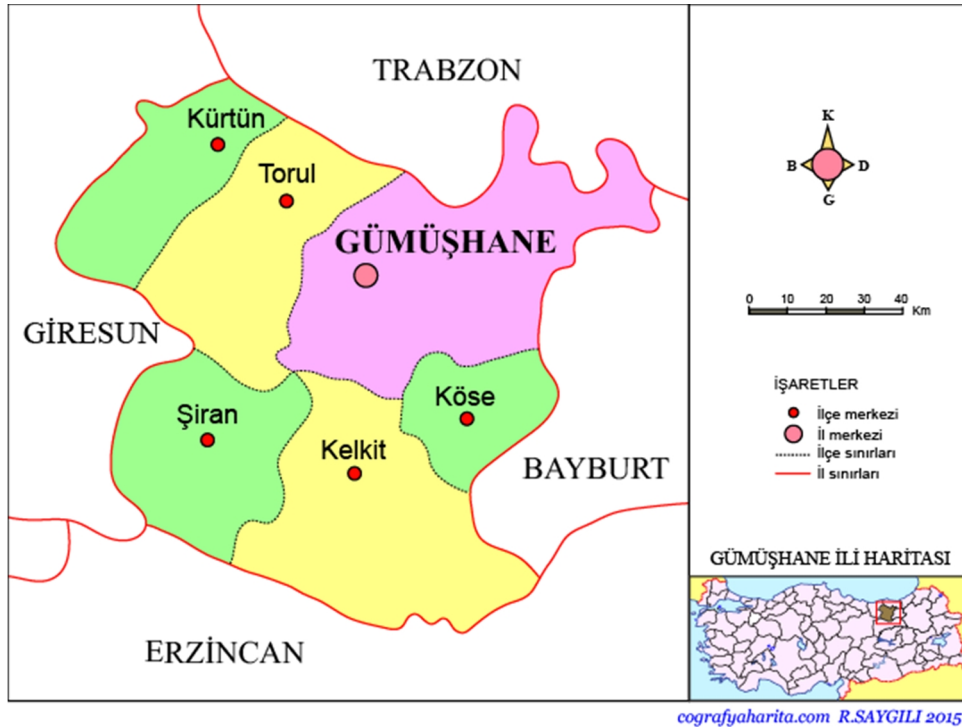
Çeşitli kaynaklarda bazen farklı, çoğu kez de benzeşen tanımlamaları yapılan ekoturizm; Yeşil turizm olarak adlandırılan, ekolojik bir turizm hareketidir. Temel hedefi, doğayı, doğal manzaraları veya doğadaki özgün canlı türlerini yakından tanımaya çalışmak ve belirtilen unsurlar hakkında doğrudan bilgi edinme çabasıdır (Turoğlu ve Özdemir, 2005).

Ekoturizm faaliyeti, doğayı mevcut haliyle muhafaza etme ve doğa ile ilgili bilimsel araştırmalara para kaynağı bulma, bakir ve hassas ekosistemleri koruma, kırsal alanlarda yaşayanlara imkan sağlama, yoksul ülkelerin kalkınmasına destek olma, ekolojik ve kültürel duyarlılıkları güçlendirme, turizm endüstrisinde sosyal ve çevresel bir bilinç oluşturma, turistleri bir yandan memnun ederken diğer yandan eğitmek ve aynı zamanda dünya barışını inşa etme tarzı, olarak da ifade edilmektedir (Honey, 1999). Dolayısıyla, ekoturizmin esasını kırsal ekonomiye destek ve doğal çevreyi koruma anlayışı oluşturmaktadır.

Ekoturizm hareketiyle bireyler doğal ve kültürel mirasın korunmasının gerekliliği konusunda bilinçlenmekte, dolayısıyla dünyayı ve dünyadaki varlıklar arasındaki ilişkileri daha iyi kavrayabilmekte (Şahin, Erzincan). Turizmin hedefi sürdürülebilir turizm gelişiminin sağlanması olmalıdır. Sürdürülebilir turizm ancak ekoturizm ilkeleri ile mümkündür. Ancak ülkemizde turizm alanları bu ilkelere göre planlanmamıştır. Türkiye’de turizmin doğal kaynaklara yönelmesi, doğal kaynakların da hemen hemen tümünün kırsal alanlarda yer alması, kırsal alanlarda arazi kullanımını değiştirmektedir. İşte kırsal alanların çekiciliğini kaybetmemesi için, en kısa zamanda kırsal turizm öğeleri içeren ekoturizme dönmek gerekmektedir (Doğaner, 2001). Yukarıda kısaca değinilen ekoturizm kavramı ve kapsamının temel esasları doğrultusunda, Gümüşhane ili için uygun bir faaliyet olacağı düşünülmektedir. Gümüşhane, ekoturizmin birçok çeşidinin yapılabileceği doğal, tarihi ve kültürel çekicilikler açısından oldukça zengin ve gelecek turistlere çok farklı deneyimler yaşatacak önemli ekoturizm potansiyeline sahip bir ildir. Bu araştırma ile Gümüşhane’yi tanıtarak turizm ekonomisine katkıda bulunması amaçlanmaktadır. Ayrıca yerel halkın da ekonomiye katılımı sağlanarak yörenin gelişimine katkıda bulunması ve alternatif kaynaklar oluşturularak sürdürülebilir turizm anlayışı çerçevesinde turizme kazandırılması hedeflenmektedir. Gümüşhane’nin tarihi ve doğal güzelliklerinin turizm açısından yeterli derecede kullanılmadığı ve turizm pastasından hak ettiği payı alamadığı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada Gümüşhane ilinde uygulanan ve uygulanması mümkün olan ekoturizm faaliyet türleri belirlenerek değerlendirilmiş ve mevcut ekoturizm potansiyelinin nasıl geliştirileceğine yönelik önerilerde bulunulmaya çalışılmıştır.

2. MATERYAL VE METOD

Gümüşhane yeryüzü şekilleri bakımından Köse, Kelkit ve Şiran ilçelerinin yer aldığı güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, Merkez, Torul ve Kürtün ilçelerini kapsayan kuzey kesimi oldukça engebeldir. Yüz ölçümü 6575 km²’dir. Yıllık ortalama yağışı 436,3 mm ve ortalama sıcaklığı 9,4°C’dir (Gümüşhane İlinde Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023).

Şekil 1. Gümüşhane ilinin coğrafi konumu

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışma alanı olarak belirlenen Gümüşhane'de yapılan araştırmalar sonucunda, başta yayla ve festival turizmi olmak üzere doğa yürüyüşü (Trekking), kış, mağara, av, hava sporları, sportif olta balıkçılığı, akarsu, yelken, bisiklet, kamp karavan turizm çeşitleri ile atlı doğa yürüyüşleri, yaban hayatı (fauna) gözlemciliği, rafting ve foto safari gibi doğa turizmi etkinlikleri mevcuttur.

Şekil 2. Gümüşhane ili turizm haritası

3.1. Yayla ve Festival Turizmi

Yayla turizmi açısından önemli bir potansiyele sahip olan Gümüşhane'de, genelde ilin kuzeyinde Doğu Karadeniz dağları üzerinde yoğunlaşan yaylalar, genel arazi dağılımında %33'lük yer kaplamakta olup toplamda 429 adet yayla mevcuttur. Öne çıkan yaylalarımız ise; Kadırğa, Güvende, Zigana, Alaca, Erikbeli, Çakırgöl, Taşköprü, Çimen, Altıntaşlar, Cami Boğazı ve Kazıkbeli Yaylarıdır.

3.2. Doğa Yürüyüşü (Trekking)

Torul ilçesinde yer alan Artabel Gölleri Tabiat Parkı, dinlenme yeri olarak kullanılan Limni Gölü Tabiat Parkı ve çevresi, Kürtün ilçesindeki Kazıkbeli Yaylası ve çevresi, Çorak köyündeki Taşköprü Yaylası ve Zigana etekleri dağ ve doğa yürüyüşleri açısından önemli bir potansiyele sahiptir.

3.3. Kış Turizmi

Torul ilçesi sınırları içerisinde yer alan ve Gümüşhane il merkezine 45 km mesafede bulunan Zigana Turizm Merkezi, kış ve kayak turizminde Karadeniz Bölgesi'ne hizmet veren tek merkezdir.

3.4. Mağara Turizmi

Gümüşhane ili, bulunduğu coğrafik bölgenin jeolojik yapısından dolayı mağara turizmine ve mağara sporlarına elverişli birçok mağaraya sahip olup 25 adet mağaranın varlığı mevcuttur. Mağaralar içerisinde turizme açık olan tek mağara Karaca Mağarasıdır.

3.5. Av Turizmi

İlde av turizmi kapsamında avlattırılan hayvanlar arasında yaban keçisi ve yaban domuzu bulunmaktadır.

3.6. Hava Sporları Turizmi

İlde Zigana Kayak Sporları Turizm Merkezi, Kadırğa Yaylası, Kazıkbeli Yaylası, Taşköprü Yaylası ve çevresi ile Aktutan Köyü'nde yamaç paraşütü yapılabilecek parkur alanları mevcuttur.

3.7. Sportif Olta Balıkçılığı

İlin 900 rakımdan yukarıdaki tüm dereleri ile Torul ve Kürtün Barajları Sportif Olta Balıkçılığı açısından önemli potansiyele sahiptir. Sportif Olta Balıkçılığı yapılabilecek dereler; Çit, Balahor, Karamustafa, Süme, Kavraz ve Manastır dereleridir.

3.8. Akarsu Turizmi (Rafting)

İlde mevsimsel akışa bağlı olarak Harşit Çayı ve Kelkit Çayı'nda rafting yapılabilmektedir.

3.9. Yelken Turizmi

İlde bulunan Torul ve Kürtün Baraj Göllerinde yelkencilik ve deniz bisikleti turları yapılabilmektedir.

3.10. Bisiklet Turizmi

İlin pek çok yöresi bisiklet turları yapmaya elverişli olup, Kadırğa ve Taşköprü yaylaları bisiklet turizmi potansiyeli olan yerler arasındadır.

3.11. Kamp Karavan Turizmi

Doğu Karadeniz ve Gümüşhane için önemli bir yer olan Zigana köyünde bulunan Limni Gölü ve çevresi, Zigana, Kadırğa ve Taşköprü Yaylası için gözlerden uzak doğa ile baş başa vakit geçirmek isteyen insanlar için oldukça büyük imkanlar sunan bu alanlar, kamp ve karavan turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir.

3.12. Atlı Doğa Yürüyüşü

İlde Torul ilçesinde bulunan Artabel Gölleri Tabiat Parkında atlı doğa yürüyüşü yapmak mümkündür. Ayrıca Kazıkbeli ve Taşköprü Yaylası da atlı doğa yürüyüşleri için uygun yerler arasındadır.

3.13. Yaban Hayatı (Fauna) Gözlemciliği

İlde Şiran Yukarı Kulaca Yaban Hayatı Geliştirme Sahası yaban keçisi gözlemciliği yapılabilecek yerlerdendir. Şiran ilçesi Örenkale Köyünde keklük yerleştirilerek saha 3 yıl süreyle koruma altına alınmıştır. Gümüşhane ili Merkez ilçesinde Kangel Devlet Avlağı (yaban domuzu), Kelkit Ünlüpinar Genel Avlağı ve Köse Genel Avlak alanları bulunmaktadır.

3.14. Foto Safari

İlin pek çok doğal güzelliği, flora ve fauna zenginliği ve kültürü ile foto safari için oldukça elverişli bir yöredir. İlimizin yüksek kesimlerinde, dağ ve yaylalarda foto safari yapma olanağı bulunmaktadır.

3.15. Diğer Aktiviteler

Ayrıca, İlin birbirinden ilginç ekolojik değerleri doğa turizminde birçok aktiviteye olanak sağlamaktadır. Eşsiz peyzaj ve etkileyici manzaralarıyla Limni Gölü, Tomara Şelalesi ve Artabel Gölleri Tabiat Parkları, Avrupa'nın en boylu ve çaplı ladin ve göknar türlerini barındıran doğal yaşlı ormanıyla Örumcek Ormanı Tabiatı Koruma Alanı, Yaklaşık 11 adet Tabiat Anıtı bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, kültür turizmi ve inanç turizmine uygun doğal ortamlar da ilde mevcuttur. Bunların en başında Santa Harabeleri gelmektedir.

Santa Harabeleri; Gümüşhane kent merkezine yaklaşık 80 km uzaklıkta Yağmurdere Bucağı Dumanlı Köyü sınırlarında yer almaktadır. Bölgenin 17. yüzyılda Rumlar tarafından kurulduğu düşünülmektedir. Santa'ya bağlı kiliseler; Çakallı, Terzili, Cinganlı, Piştovli, Zurnacılı-1, Zurnacılı-2, İshanlı Kiliseleridir.

Kromni (Krom) Antik Kenti; Arkeolojik sit alanı olan Kromni (Krom), Gümüşhane şehir merkezine 39 km mesafede olup, Yağlıdere sınırları içerisinde bulunmaktadır.

İmera (Olucak) Köyü; 1924 nüfus mübadelesinden önce Rumlar ve Müslümanların birarada yaşadığı köyün geçim kaynağını tarım ve hayvancılık oluşturmaktaydı. Ayrıca köydeki birçok veri bölgede şarap üreticiliğinin yapıldığını da göstermektedir. Köyde ayrıca 2 kilise ve İmera adında bir manastır bulunmaktadır.

Süleymaniye Mahallesi; Eski Gümüşhane, Canca adlarıyla anılan ve tarihi ve turistik değerleri nedeniyle zengin bir turizm potansiyeline sahip olup hem Gümüşhane'nin en eski yerleşim yeri olması hem de bir anlamda «medeniyetler geçişi» uğrağı olması nedeniyle tarihi ve kültürel açıdan önemli bir yerleşim merkezidir.

Sarıççek Köy Odaları; Şehir merkezine 50 km uzaklıkta bulunan köye Tekke, Arzular, Kabaköy güzergahından ulaşılmaktadır. Yaklaşık 150 yıl önce inşa edildiğı söylenen Sarıççek köy odaları tahrip olmasın diye boyanmış olup büyük ölçüde orijinallğini korumaktadır.

Satala Antik Kenti; Sadak köyü yakınlarında bulunan Hititler tarafından kurulduğı sanılan Satala kenti Asur ve Makedonya egemenliklerinin ardından Roma döneminde 60000 nüfuslu orduyu barındıran önemli bir askeri karargah olup önemli bir yerleşim alanı konumundaydı. Bölge 3. derece sit alanıdır.

Kov Kalesi; 1361 yılında III. Alexios tarafından Bayburt'un Latif Hocası'na karşı koymak gayesiyle yapılmış olduğı rivayet edilen kale 130 m yükseklikteki bir ana kaya üzerine kuruludur.

Çakırkaya Kilisesi; Şiran ilçesi Çakırkaya köyü, Kozağaç mevkiinde bulunmaktadır. Kelkit çayı kenarında geniş bir düzlüğün karşısında yüksek kayaların içi gayet itinalı bir işçilikle oyularak yapılmıştır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Son yıllarda ülkemizde ve yurt dışında yapılan çalışmalardan da anlaşılacağı gibi insanların turizm anlayışında çok belirgin bir değişim gözlenmektedir. Sadece turizmde değil yaşamın her alanında doğallık tercih edilmektedir. Doğa temelli turizm endüstrisi içinde hızla büyüyen ekoturizm için Türkiye, dağları, yaylaları, mağaraları, akarsuları, gölleri, bitki örtüsü gibi doğal kaynaklarıyla dikkati çeken ülkelerden biridir.

Ülkemizin birçok ilinde olduğu gibi Gümüşhane ilinde de ekoturizmin hemen hemen tüm faaliyetlerine imkan tanıyacak doğal ve kültürel özellikler mevcuttur.

Sahip olduğu doğal ve kültürel özellikleri ile Gümüşhane ili başta yayla turizmi olmak üzere ekoturizm faaliyetlerinin birçoğuna uygun olabilir. Üniversiteler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı gibi kamu kurum ve kuruluşlarının, çevre ve doğa derneklerinin hazırlayacakları projelerle yerel halkın bilinçlendirilmesi ve teşvik edilmesi gerekmektedir.

Bölgenin kalkınmasında önemli bir itici güç olacağı öngörülen ekoturizm faaliyetlerinin ivme kazanarak gelişebilmesi için, bölge halkına gerekli eğitimlerin verilerek bilinçlendirme çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

Bunun yanında gelir düzeyi oldukça düşük olan bölge halkına gerekli iyileştirmeleri yapabilmesi için uygun koşullarda destekler verilmeli, kredi sağlanmalı, gerekirse vergi muafiyeti getirilmelidir.

Valilik, Belediyeler, Kültür ve Turizm Müdürlükleri ve diğer ilgili kuruluşlar ile Sivil Toplum Kuruluşları ve gönüllü oluşumlar tarafından bölgenin tanıtımına önem verilerek, seyahat acentelerinin bölgeyi programlarına almaları sağlanmalıdır.

Genel olarak bakıldığında; yaylalardaki en büyük sıkıntıların başında yol problemi gelmektedir. Yayla yollarının büyük bir kısmı bakımsız toprak yollardan oluşmaktadır. Bu durum ziyaretçilerin yaylalara ulaşımında sıkıntılar çekmesine neden olmaktadır. Yetkili kurumların yayla yollarının bakım, onarım ve yenileme çalışmalarına daha fazla önem vermesi önerilmektedir.

Yayla yollarında ziyaretçilerin en kısa ve çabuk şekilde hedefe ulaşmaları için gerekli yer, yön ve bilgi levha ve tabelalarının eksik olduğu gözlenmektedir.

Düzenlenen yayla şenliklerinde koordinasyon ve organizasyon eksiklikleri tespit edilmiş olup sorumlu belediyelerin gerekli hizmetlerin verilmesinde aktif rol alması önerilmektedir.

Ekoturizme konu alanların reklam ve tanıtım faaliyetleri artırılarak bölgeye turist çekilmesi sağlanmalıdır.

Kültür ve inanç turizmi kapsamında olan Rum evleri ve manastırların orijinallğini bozmamaya özen gösterilerek restore edilmesi ve yöreyi ziyaret eden turistlerin ihtiyaçlarını giderebilmeleri için ev pansiyonculuğı desteklenmelidir.

Özellikle Zigana ve Limni gölü çevresinde yaşayan halka ve esnafa yönelik eğitim seminerleri verilerek Turizm eğitimi sertifikası alması zorunlu hale getirilebilir. Böylece turizm konusunda bilinçli bir toplum oluşturularak misafirlerin memnuniyeti artırılabilir.

Yürüyüş yapılması muhtemel alanlarda hem tanıtım yapan hem de hediyelik eşya satan stantlar oluşturulabilir. Bu durum hem yerel halka ekonomik katkı sağlar hem de bölgenin turizm bölgesi olması konusunda hızla ilerlemesine yardımcı olur.

Tomara şelalesi, Limni gölü, Artabel gölleri gibi güvenlik önlemlerinin alınması gerekli olan alanlarda güvenlik levhası, güvenlik şeridi ve güvenlik personeli bulundurmaya özen gösterilmelidir.

Girişimciler açısından Gümüşhane Ekoturizm faaliyetleri iyi bir yatırım kararı olabilir.

5. KAYNAKLAR

Gümüşhane İlinde Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023

Doğaner, S., 2001. Türkiye Turizm Coğrafyası, Çantay Kitabevi, İstanbul, 1.

Honey, M., 1999. Ecotourism and Sustainable Development: Who Owns Paradise? Washington: Island Press.

Şahin, İ.F., Erzincan İli'nin Turizm Potansiyeli ve İldeki Ekoturizm Uygulamaları, Turizm Potential in Erzincan City and its Ecotourism Facilities.

Turoğlu, H., Özdemir, H., 2005. Bartın İlinin Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi. Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:13, Konya, s.100.